

Docentenhandleiding 'Botsende grondrechten'

Korte omschrijving programma-onderdeel:

De leerlingen worden ingedeeld in groepjes van elk 4 à 6 leerlingen. Afhankelijk van de grootte van de klas ontstaan er zo 3 tot 5 groepjes. Elk groepje krijgt een eigen casus waarin twee grondrechten met elkaar botsen. Elk groepje bedenkt argumenten waarom het ene grondrecht in dit geval belangrijker is dan het andere grondrecht en andersom. Vervolgens presenteren ze beide kanten van het verhaal aan de rest van de klas. Na de presentatie brengen de overige leerlingen individueel een stem uit op welk grondrecht zij in dit geval belangrijker vinden. Na de stemming kan een korte discussie plaatsvinden over de uitkomst.

Leerdoel:

Het idee is dat dit onderdeel de leerlingen tot nadenken stemt. We hebben allemaal grondrechten, maar wat nu als twee grondrechten botsen? Leerlingen zien zo niet alleen het belang van grondrechten voor henzelf en anderen, maar ook het spanningsveld wat kan ontstaan tussen grondrechten.

Spelduur:

30-45 minuten

Materiaal:

Zorg dat u de volgende materialen klaar hebt liggen:

1. Per groepje een A4tje met de casus (zie verderop in deze handleiding)
2. Per groepje een vel papier op A3 formaat (of groter)
3. Per groepje 1 of 2 stiften om argumenten op vel papier te schrijven

Uitleg aan leerlingen:

Vertel dat elk groepje met een andere casus aan de slag gaat. In de casus botsen twee grondrechten met elkaar, bijvoorbeeld de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst. Elk groepje bedenkt argumenten waarom het ene grondrecht belangrijker is, maar ook argumenten waarom het andere grondrecht belangrijker is. Ze werken dit uit op

een groot vel en bedenken hoe ze het vervolgens duidelijk kunnen presenteren aan de rest van de groep.

Zodra de groepjes klaar zijn met de voorbereiding gaan ze om de beurt een presentatie geven. Ze lichten eerst kort de casus toe en presenteren dan de argumenten voor beide grondrechten. Vervolgens stemt iedereen in de klas individueel door bijvoorbeeld de hand op te steken. Welk grondrecht vindt de meerderheid van de klas in dit geval het belangrijkste? Vervolgens is er een korte discussie over de uitkomst. Let op: het is uiteraard geen probleem wanneer leerlingen moeilijk een keuze kunnen maken. Het idee is juist dat ze het spanningsveld snappen en zich realiseren dat dit soort botsingen lastig zijn.

Casussen voor leerlingen

1) Casus Afluisterapparaat

Wat is er aan de hand?

Jongerenomroep BNN heeft met een afluisterapparaat gesprekken tussen Albert Verlinde en zijn man opgenomen. Dit deden ze door Albert Verlinde zogenaamd een prijs te geven voor zijn journalistieke prestaties. In de prijs zat een afluisterapparaat verstopt. BNN wilde delen van de gesprekken uitzenden in het tv-programma VOC, dat staat voor Verbond van Ongeleide Correspondenten. De rechter heeft echter besloten dat BNN niets van de gesprekken mag uitzenden.

Welke grondrechten botsen hier?

- 1) Vrijheid van meningsuiting
- 2) Recht op privacy (ook wel eerbiediging persoonlijke levenssfeer genoemd)

In de grondwet staat hier het volgende over:

Artikel 7 gaat over de vrijheid van meningsuiting. In dit artikel staat over radio en televisie: 'De wet stelt regels omtrent radio en televisie. Er is geen voorafgaand toezicht op de inhoud van een radio- of televisie-uitzending.'

Artikel 10 gaat over de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. In dit artikel staat onder andere: 'Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer.'

Wat gaan jullie doen?

- 1) Bedenk argumenten waarom jullie het wel of niet eens zijn met de uitspraak van de rechter. Voor welk grondrecht heeft de rechter in dit geval gekozen?
- 2) Werk op het grote vel papier uit waarom je in dit geval zou kunnen kiezen voor de vrijheid van meningsuiting en waarom je zou kunnen kiezen voor de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.
- 3) Bedenk tenslotte hoe je dit duidelijk gaat presenteren aan de rest van de groep.

2) Casus Homoseksuele leraar

Wat is er aan de hand?

Een homoseksuele leraar solliciteert op een christelijke basisschool. In zijn sollicitatiegesprek vertelt hij eerlijk dat hij een relatie met een man heeft. De directeur van de basisschool besluit dat de leraar daarom niet op de school mag komen werken. Volgens de directeur is het gedrag van de homoseksuele leraar in strijd met de grondslag van de school.

Welke grondrechten botsen hier?

- 1) Vrijheid van onderwijs (en daarbij vrijheid van godsdienst)
- 2) Verbod op discriminatie (gelijkheidsbeginsel)

In de grondwet gaat artikel 1 over het verbod op discriminatie. Daar staat dat iedereen in gelijke gevallen gelijk behandeld moet worden. Discriminatie, op welke grond dan ook, is niet toegestaan.

In de grondwet staat ook (in artikel 23) dat scholen een godsdienstige (in dit geval christelijke) grondslag mogen hebben. Op deze school vindt men dat in de Bijbel staat dat homoseksualiteit verboden is. Over de vrijheid van godsdienst (in artikel 6) staat geschreven dat ieder het recht heeft zijn godsdienst of levensovertuiging vrij te belijden.

Wat gaan jullie doen?

- 1) Bedenk argumenten waarom jullie het wel of niet eens zijn met het besluit van de directeur. Voor welk grondrecht heeft de directeur in dit geval gekozen?
- 2) Werk op het grote vel papier uit waarom je in dit geval zou kunnen kiezen voor de vrijheid van onderwijs/godsdienst en waarom je zou kunnen kiezen voor het gelijkheidsbeginsel.
- 3) Bedenk tenslotte hoe je dit duidelijk gaat presenteren aan de rest van de groep.

3) Casus Belediging

Wat is er aan de hand?

Een groepje autochtone jongeren loopt langs een huis waar mensen van Marokkaanse afkomst wonen. Ze besluiten een aantal keer hard 'kut-marokkanen' te roepen. Het gezin van Marokkaanse afkomst doet hierop aangifte, want ze voelen zich gediscrimineerd. De jongeren vinden echter dat ze hun mening vrij mogen uiten.

Welke grondrechten botsen hier?

- 1) Verbod op discriminatie (gelijkheidsbeginsel)
- 2) Vrijheid van meningsuiting

In de grondwet gaat artikel 1 over het verbod op discriminatie. Daar staat dat iedereen in gelijke gevallen gelijk behandeld moet worden. Discriminatie, op welke grond dan ook, is niet toegestaan.

Artikel 7 in de grondwet gaat over de vrijheid van meningsuiting. Daarin staat dat je binnen de kaders van de wet vrij bent om je gedachten of gevoelens te uiten.

Wat gaan jullie doen?

- 1) Bedenk argumenten waarom jullie het wel of niet eens zijn met het besluit van het gezin om aangifte te doen. Voor welk grondrecht zouden jullie in dit geval kiezen?
- 2) Werk op het grote vel papier uit waarom je in dit geval zou kunnen kiezen voor de vrijheid van meningsuiting en waarom je zou kunnen kiezen voor het verbod op discriminatie.
- 3) Bedenk tenslotte hoe je dit duidelijk gaat presenteren aan de rest van de groep.

4) Casus Maatregelen terreurbestrijding

Wat is er aan de hand?

In 2008 stelde de Nederlandse regering voor om telefoon- en internetgegevens 18 maanden te bewaren. Volgens een Europese richtlijn moet dat om terrorisme beter te kunnen bestrijden. Sinds een grote terroristische aanslag in 2001 in Amerika zijn in veel westerse landen verschillende maatregelen genomen die de privacy van burgers inperken. Argument hiervoor is meestal dat de veiligheid van burgers hierdoor toeneemt.

Welke grondrechten botsen hier?

- 1) Het recht op privacy
- 2) Het recht op bescherming door de overheid

Het recht op privacy (bescherming van de persoonlijke levenssfeer) is in de Nederlandse grondwet vastgelegd in artikel tien tot en met dertien. Artikel dertien gaat over het recht om vertrouwelijk te kunnen communiceren via brief, telefoon, email en andere gebruikelijke communicatiemiddelen.

Naast recht op privacy heb je als burger ook recht op bescherming door de overheid, bijvoorbeeld tegen de dreiging van een terreuraanslag.

Wat gaan jullie doen?

- 1) Bedenk argumenten waarom jullie het wel of niet eens zijn met het voorstel van de Nederlandse regering om telefoon- en internetgegevens te bewaren. Zouden jullie in dit geval kiezen voor privacy of niet?
- 2) Werk op het grote vel papier uit waarom je in dit geval zou kunnen kiezen voor het recht op privacy en waarom je zou kunnen kiezen voor het recht op bescherming door de overheid.
- 3) Bedenk tenslotte hoe je dit duidelijk gaat presenteren aan de rest van de groep.

5) Casus privé-foto's Koninklijk Huis

Wat is er aan de hand?

Prins Willem Alexander, prinses Maxima en hun kinderen zijn op vakantie in Argentinië. Een fotograaf maakt, zonder toestemming te vragen aan de Koninklijke familie, een paar foto's. Het zijn leuke foto's, waarop je ziet dat de prinsesjes veel plezier hebben. De foto's worden gepubliceerd in een tijdschrift. De prins stapt hierop naar de rechter, want hij vindt dat privé-foto's van zijn familie niet gepubliceerd mogen worden. Privé-foto's mogen naar zijn mening alleen gemaakt worden tijdens georganiseerde fotosessies door het Koninklijk Huis zelf.

Welke grondrechten botsen hier?

- 1) Recht op privacy (ook wel eerbiediging persoonlijke levenssfeer genoemd)
- 2) Vrijheid van meningsuiting

In de grondwet staat hier het volgende over:

Artikel 10 gaat over de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. In dit artikel staat onder andere: 'Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer.'

Artikel 7 gaat over de vrijheid van meningsuiting. In dit artikel staat over de drukpers (kranten en tijdschriften): 'Niemand heeft voorafgaand verlof nodig om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.'

Wat gaan jullie doen?

- 1) Bedenk argumenten waarom jullie vinden of de foto's wel of niet gepubliceerd mogen worden. Voor welk grondrecht zouden jullie in dit geval gekozen?
- 2) Werk op het grote vel papier uit waarom je in dit geval zou kunnen kiezen voor het recht op privacy en waarom je zou kunnen kiezen voor de vrijheid van meningsuiting.
- 3) Bedenk tenslotte hoe je dit duidelijk gaat presenteren aan de rest van de groep.